

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Подольнячук Станіслав

к.ф.-м.н., доцент

Кафедра образотворчого, декоративного мистецтва,
технологій та безпеки життєдіяльності

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, Україна

Наукова діяльність є одним з основних напрямків функціонування закладу вищої освіти. Її ефективність та результативність характеризує не лише рівень та якість науково-дослідної роботи загалом, а й суттєво впливає на основне завдання університету – провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями [9]. Причина полягає в тому, що показники наукового потенціалу науково-педагогічних працівників та їхні наукові здобутки включаються до параметрів, за якими здійснюється ліцензування та акредитація спеціальностей освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра та магістра. Вони також входять до різноманітних рейтингових систем, за якими оцінюється діяльність університетів.

Особливістю науково-дослідної роботи сучасного університету є її різноплановий та різноманітний характер. Слід зазначити, що останнім часом значною мірою завдяки активному використанню методів експертного оцінювання [7, 8], активно розробляються внутрішні рейтингові системи, які здійснюють моніторинг наукової діяльності як структурних підрозділів закладів вищої освіти (інститутів, факультетів, кафедр) [5], так і науково-педагогічних працівників. Важливу роль наукова діяльність відіграє у педагогічному університеті, оскільки вона є невіддільною частиною його функціонування та подальшого розвитку [4, с. 27].

В багатьох випадках важливою частиною таких рейтингових систем є науково-дослідна робота студентів. В загальному розумінні вона може здійснюватися як під час навчального процесу, так і поза його межами. Проте за будь-яких обставин така робота вимагає чіткого та неухильного дотримання принципу науковості, який перш за все вимагає повідомлення та вивчення лише тих фактів, положень, закономірностей, законів, теорій, які є достовірними та науково обґрунтованими.

Відносно традиційними формами організації науково-дослідної роботи студентів упродовж навчального процесу є ознайомлення студентів із сучасними

науковими проблемами, гіпотезами, концепціями, теоріями; викладання дисциплін наукознавчого характеру, наприклад, таких, як «Основи наукових досліджень», «Методологія наукових досліджень», «Філософія науки» тощо, та дисциплін, які розглядають найбільш актуальні питання сучасної науки. Важливу роль в цьому контексті відіграє виконання курсових робіт (проектів) з елементами наукових досліджень.

Очевидно, що з погляду отримання наукового результату більш ефективною є науково-дослідна робота студентів, яка здійснюється поза межами навчального процесу. Серед таких форм слід перш за все згадати можливу участь у кафедральних науково-дослідних роботах; підготовку наукових публікацій у різноманітних виданнях; участь у наукових програмах, проектах, грантах; участь у наукових конференціях, семінарах, круглих столах. Серед основних форм студентської науки особливе місце займає дипломна робота, яка фактично виконується поза межами аудиторних занять, і водночас є важливою частиною навчального плану підготовки майбутніх фахівців – бакалаврів та особливо магістрів.

Враховуючи важливість проведення наукових досліджень здобувачами вищої освіти останнім часом спостерігається чітка тенденція до посилення наукового складника як безпосередньо в освітньому процесі, так і поза його межами. Тому питання змісту наукової освіти стає все більш актуальним [6, с. 774]. Наукова освіта на сучасному етапі – це фактично новий формат організації та реалізації освітнього процесу, що втілює основні ідеологеми та принципи сучасної епохи [1, с. 81]. Особливого значення вона набуває для здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей, які упродовж своєї практичної діяльності будуть реалізовувати процес здобуття знань через наукову освітню діяльність учнів та забезпечувати їхнє розуміння того факту, що знання можливо формувати за допомогою активного дослідження [3, с. 54]. Саме тому важливим завданням є формування у вчителів базових компетентностей наукової освіти, розуміння яких доцільно уточнювати в нових умовах цифрової трансформації освіти [2, с. 21].

Нові виклики щодо організації науково-дослідної роботи студентів в сучасних умовах пов'язані з необхідністю реалізації дистанційного навчання, яке на початковому етапі стикнулося з достатньо великою кількістю проблем технічного, методичного та організаційного характеру. Хоча згодом доволі оперативно більшість з цих проблем була успішно вирішена.

Очевидно, що дистанційний формат освітнього процесу вніс серйозні корективи й в організацію науково-дослідної роботи. Фактично це означає, що вагомість форм наукової діяльності, які не передбачають фізичної присутності науковця на тому чи іншому заході, суттєво зросла.

Серед таких форм заклади вищої освіти почали все більш активно реалізовувати організацію та проведення різноманітних дистанційних наукових конференцій, семінарів, круглих столів тощо. Завдяки активному використанню програм для організації відео конференцій різниця між дистанційним форматом та очною участю практично нівелювалась. При цьому кінцевий результат такого

заходу, а саме видання матеріалів конференції, практично не змінився (за виключенням того, що акцент починає зміщуватись від видання матеріалів у паперовому форматі до сучасних електронних видань).

Важливим напрямком науково-дослідної роботи студентів є публікація власних наукових розробок у різноманітних збірниках наукових праць. Така діяльність і раніше фактично здійснювалась в дистанційному форматі, а на даний час самі наукові видання все частіше оприлюднюються в електронному вигляді.

Великі можливості для наукового пошуку відкриває власне саме дистанційне навчання. Так, наприклад здобувачі вищої освіти педагогічних університетів упродовж проходження педагогічної практики, яка є обов'язковою частиною освітнього процесу, отримують чудову нагоду на практиці апробувати власні наукові розробки, які стосуються методики викладання різних предметів в умовах дистанційного навчання. Вагомою перевагою сучасних студентів є досконале володіння сучасними комп'ютерними технологіями, що крім всього іншого може надати їхнім науковим розробкам справді інноваційного характеру.

Таким чином, необхідність реалізації в освітньому процесі дистанційного навчання додала нові виклики до організації науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти педагогічних університетів. Разом з тим, можливості сучасного програмного забезпечення та достатньо високий рівень володіння інформаційними технологіями сучасних студентів дозволяє відшукати нові можливості для організації наукової діяльності обдарованої студентської молоді в дистанційному форматі.

Список використаних джерел

1. Александрова Ю. М. Наукова освіта, STEM та STEAM: до питання термінологічної взаємодії. Освітній дискурс. 2021. №38 (11–12). С. 73–84.
2. Гриневич Л. М., Морзе Н. В., Бойко М. А. Наукова освіта як основа формування інноваційної компетентності в умовах цифрової трансформації суспільства. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Том 77. №3. С. 1–26.
3. Ласкова-Ярмоленко А. О. Наукова освіта як основа формування життєвої компетентності молоді в умовах трансформації суспільства. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2021. № 2 (81). С. 52–56.
4. Микитюк О. М. Становлення та розвиток науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України (історико-педагогічний аспект). Харків : «ОВС», 2001. 256 с.
5. Моніторинг наукової діяльності у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського. 2015 рік : інформаційно-аналітичний збірник / С. В. Подолянчук, Н. І. Лазаренко, І. Є. Руснак, [та ін.]; за ред. Подолянчука С. В. Вінниця: ФОП Легкун В.М., 2016. 111 с.
6. Подолянчук С. В. Актуалізація змісту наукової освіти під час підготовки майбутніх учителів // Інноваційні практики наукової освіти : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 15-19 груд. 2022 р. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2022. С. 773–779.

7. Подолянчук С. В. Визначення компетентності експертів з оцінювання наукової діяльності у вищому педагогічному навчальному закладі. Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2014. №4. С. 112–122.
8. Подолянчук С. В. Формування кількісного і якісного складу експертної групи зі створення моделі моніторингу наукової діяльності у педагогічних ВНЗ. Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. 2014. №15. С. 177–187.
9. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 04.10.2025 р.).

КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ГУМОРАЛЬНА РЕГУЛЯЦІЯ ФУНКЦІЙ»

Бойко Інна Василівна

магістр

Факультет біології та лісового господарства

Волинський національний університет

імені Лесі Українки, Україна

Анотація. Стаття присвячена особливостям упровадження компетентнісно-орієнтованого підходу під час вивчення теми «Гуморальна регуляція функцій» у біологічній освіті. Розглядаються методичні засади, що забезпечують формування предметних і ключових компетентностей, зокрема критичного мислення, аналітичності, здатності до застосування знань у практичних ситуаціях. Акцент зроблено на поєднанні теоретичного змісту з діяльнісними методами навчання, використанні кейсів, дослідницьких завдань та інтеграції міжпредметних зв'язків [1; 2]. Аналіз враховує сучасні підходи до професійної підготовки вчителів біології та потреби Нової української школи [3; 4].

Ключові слова: компетентнісний підхід, біологія, гуморальна регуляція, ендокринна система, фізіологія людини, професійна підготовка вчителя.

Введення. Упровадження компетентнісно-орієнтованої моделі навчання вимагає переосмислення змісту та методів викладання як у закладах загальної середньої освіти, так і у професійній підготовці майбутніх учителів. Біологія як навчальна дисципліна поєднує природничо-наукові знання з прикладними аспектами здоров'я людини, тому тема «Гуморальна регуляція функцій» потребує особливої уваги в контексті розвитку цілісного наукового мислення. Гормональна регуляція як форма координації фізіологічних процесів через хімічні медіатори є складною для сприйняття без логічного структурування